

K I M N Y T

K V I N D E R I M U S I K

ARKIV FOR
KVINDER I MUSIK
KIM

Kvinder og anmeldere.

"Hvornår bliver direktion af et orkester et m/k anliggende?" Spørgsmålet blev den 31. maj 1983 stillet i "Politiken" af bladets musik- og teateranmelder Robert Naur.

Man sporer en undren i Robert Nauers artikel, som handler om Dorrit Matson, nu 30 år, cand. phil. i musik og uddannet til musikleder ved Det kongelige danske Musikkonservatorium, hvorefter hun fik adgang til en dirigentuddannelse ved universitetet i Miami, USA. Her blev hun midt i studieperioden tilbudt en lønnet stilling som dirigent for universitetets symfoniorkester og dets blæseorkester. Hun sluttede sin amerikanske uddannelse som master of music, men studerede naturligvis videre - bl. a. hos Phillip Greenberg, som i 1977 vandt Malko-prisen i København. Robert Naur slutter sin artikel med at spørge, hvornår vi får hende at høre med et dansk orkester.

Det kunne Dorrit Matson sikkert også lide at vide. Foreløbig har hun måttet vente på sin danske dirigentdebut, men hun udnytter tiden. Hun har konkurreret sig ind i Aspen School of Music's masterclass. Skolen, som ligger i USA i Rocky Mountains, ledes af Jorge Meister og besøges hvert år af kendte dirigenter.

Med den uddannelse skulle hun vel være selvskreven til en dirigentdebut, men man kan jo som bekendt i det lille Danmark blive så dygtig, at også det bliver et problem.

Gunna Breuning-Storm, som ved sit 25års jubilæum som Musikforeningen "Euphrosyne" s dirigent blev spurgt, hvorfor der var så få kvindelige dirigenter, svarede:

"Dirigentsstillinger er førerstillinger, og en kvinde er stadig kun et ribben, hun bliver endnu ikke betragtet som et helt normalt individ". Såvidt vides havde Gunna Breuning-Storm ingen dirigentuddannelse - i al fald ikke fra Det kongelige danske Musikkonservatorium, hvis dirigentkursus dengang var betydelig kortere end nu, hvor uddannelsen varer 3 år + et eventuelt ekstra år, som kan tildeles særlig talentfulde dirigentstuderende, som derefter afslutter med en debutkoncert. I de godt 20 år denne uddannelse har fungeret, er der blevet udklækket 15 dirigenter - heraf én kvinde, Esther Bobrova, som tog afsluttende eksamen i 1983 efter at have studeret i 3 år. I 1983 blev hun inviteret til at dirigere et professionelt orkester - Tempereen Kaupunginorkesteri - i Tempere (Tammerfors) i Finland. Fra anmeldelserne har vi nogle fra finsk til svensk oversatte "pluk": Kunnande och förtjusande gästdirigent. Dirigent Bobrova behärskar mycket bra slagteknik - hon slår på vackert och tydligt sätt - till och med amatörkören har chansen att lätt följa med. Skicklig dirigent kunde med orkester fullgöra mycket bra resultat.

Her i landet har Esther Bobrova endnu ikke haft lejlighed til at vise, hvad hun formår.

Det har imidlertid Inge Fabricius, som den 26. maj i år debuterede som dirigent for Sjællands Symfoniorkester i Tivolis Koncertsal. Jørgen Falck havde i en foromtale i "Politiken" meddelt, at hun ville søge at bryde den gamle myte om, at kvinder ikke kan dirigere. Fordomme er imidlertid sejglivede, så hvordan skulle det dog lykkes for Inge Fabricius at gøre ende på en myte, som i århundreder er blevet næret godt og grundigt. Og dog - skal man dømme efter anmeldelserne var der ikke så lidt, der lykkedes for hende, men hvad der lykkedes er man åbenbart ikke enige om. At læse

anmeldelser kan så sandelig være en særpræget oplevelse - og ikke altid for det gode. Her var imidlertid overvægt af det gode - hør blot disse "pluk":
Børge Friis, Frederiksborg Amts Avis, 28. maj 1984.

"Komplet unervøs, sikker i sin sag, fortrolig med sit stof, som hun beherskede udenad. Mozarts "Linzer"-Symfoni, muciseret i sorgløs ubekymrethed. Beethovens "Kjæserkoncert" - Orkesterledsagelsen var i orden. Aftenens begivenhed står urokkeligt fast. Den bestod i en overmåde vellykket debutpræstation, som sent skal glemmes."

Hannah og Walter Zacharias, Land og Folk, 1. juni 1984.

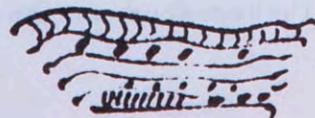
"At Inge Fabricius ikke i protest eller fortvivlelse smed taktstokken, er et bevis på hendes selvdisciplin, og at hun af og til kunne forme et forløb med musikalsk finhed, er et bevis på hendes talent. Med Mozarts "Linzer"-Symfoni vandt Inge Fabricius aftenens store sejr. Det var så sundt og lød så smukt, at man - trods alt - forlod salen med følelsen af at have mødt et stort talent."

Michael Bonnesen, Politiken, den 28. maj 1984.

"Mozarts "Linzer"-Symfoni strømmer ikke for enhver - men se, om ikke det gik. En sikker sans for musikalsk karakter og atmosfære synes i det hele taget at være hendes styrke. At der er et godt grundlag at bygge videre på fremgik af hendes sikre ledelse af Beethovens femte klaverkoncert."

Jakob Levinsen, Weekendavisen, den 1. juni 1984.

"Inge Fabricius kan én ting med sin direktion, som ofte fattes selv hos udefra kommende og dyrt betalte dirigenter. Hun kan skabe en tempomæssig konsistens, der holder musikken fremadstrømmende, selv i de meget langsomme tempi, der gjorde sig gældende i hele debutkoncertens første afdeling."

Jakob Levinsen var ikke helt tilfreds med John Winters spil, som - og så citerer jeg igen - "i anden sats' slutning bragte ham ud af fodslag med orkestret, og det musikalske forløb en hårsbred fra katastrofen. At det alligevel lykkedes at opretholde en sammenhæng, var ikke mindst Inge Fabricius' fortjeneste."

Jeg "plukker" videre, men vil dog lige indskyde, at de to sidst citerede anmeldere også havde kritiske bemærkninger, men de var få og så små, at det ikke engang tangerede det negative. Så må jeg også gøre opmærksom på, at det efterfølgende stadig handler om Inge Fabricius' dirigentdebut, for det ville sandelig ikke være mærkeligt, hvis nogen følte sig lidt forvirrede, men

Jens Brincker, Berlingske Tidende, 28. maj 1984

mener altså, at Inge Fabricius slet ikke kunne stille noget op med Mozarts "Linzer"-Symfoni, fordi hun ikke kunne styre balancen og frasere mere end én melodi ad gangen. (Jamen, hvor har dog de før nævnte anmeldere haft deres ører, mens Mozart blev spillet?) Jens Brincker er lutter forståelse for John Winther, "der måtte tørre sveden af panden og et par gange tabte tråden. Der udviklede sig en magtkamp mellem solist og dirigent, som tvang John Winther til at udfolde al sin autoritet for at dirigere dirigenten." Det hørte afhænger af ørerne, der hører, men åbenbart spiller også andre faktorer ind. Når Jens Brincker skriver, at en kvindelig dirigentdebut er en stor begivenhed i det københavnske musikliv, så har han selvfølgelig ret, for så vidt som kvindelige dirigenter stadig hører til sjældenhederne, men hans anmeldelse lyser bare langt væk af den forstærkede projektorbelysning, som kvinder altid er udsat for, når

de "trænger" sig ind på områder, der hidtil har været forbeholdt mænd. Så gælder det sandelig om, at man som anmelder er ekstra oppe på mærkerne.

Erasmus Montanus alias Bo Rasmussen, Information, den 29. maj 1984.

Anmeldelsen får en til at spekulere på, hvem Bo Rasmussen egentlig skriver for, for det kan da umuligt være for bladets læsere. I så fald må man da håbe, at de er i besiddelse af en fremmedordbog. Når han imidlertid tillader sig at skrive, at "debu-tanten viste sig at være en lidt træg og tung kone at danse med," ja, så er faktisk lavmålet nået, og han siger mere om sig selv end om Inge Fabricius.

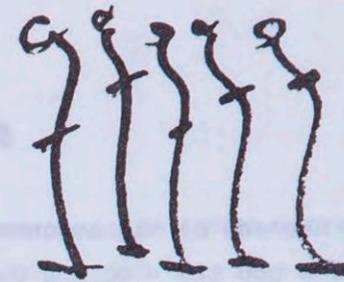
Medens talen er om kvinder, musik og anmeldere, kunne det være fristende også at pege på de kvindelige komponister, som ikke møder nogen særlig positiv beivring. Blev f. eks. Birgitte Alsteds musik til "Antigone" nogensinde anmeldt? Jeg mener altså anmeldt og ikke omtalt. Den blev dog indspillet på bånd og udgivet.

Hver gang et klassisk værk bliver nyindspillet af et eller andet udenlandsk orkester, får vi lange anmeldelser, mens vore hjemlige kunstnere ofte må nøjes med få linier - hvis de overhovedet bliver nævnt. De har faktisk mere brug for opmærksomhed end d'herrer Beethoven, Chopin og hvad de ellers hedder. De har foreløbig klaret sig udmærket, og det vil de sikkert blive ved med også med kortere omtaler, hvorimod vore hjemlige kunstnere har brug for noget af spalteplassen.

Børge Friis skriver i sin før omtalte anmeldelse, at "først skal man så grumme meget igennem. Derefter bliver man kanøflet. Og er man kvinde, så ligger der et ekstra bjerg af stene, der skal ryddes af vejen."

Det kunne vi ikke have skrevet bedre.

GH

KVINDER I MUSIK : Koncert under de Nordiske Musikdage

Nikolaj Kirke, onsdag den 24. oktober kl. 22.30

Diana Pereira (DK): "I'm still alive" (1983)
f.1932 tilegnet Elisabeth Klein

Dorcas Norre (S): "Ballad" (1983). Uropførelse
f.1911 Bestilling fra Rikskonserter

Maj Sønstevoold (N): "Tema med variationer". 1.op-
f. 1917 førelse i Danmark

Anna Jastrzebska (N): "Telex to Poland" (1982)
f.1950 1. opførelse i Danmark

Birgitte Alsted (DK): "Phasing Moon - Facing Changing"
f.1942 (1983), Tilegnet Elisabeth Klein

Elisabeth Klein, Klaver

Birgitte Alsted : "Solen på møddingen" (1982)
for baryton, sopran, fløjte
klarinet, violin, cello, kontra-
bas, slagtøj, klaver, accordeon.

Gudrun Lund (DK): "Co-existence", op. 83, uropførelse
f.1930 for kontrabas og klaver, 1984

Else Marie Pade (DK): "Værk for slagtøj", 1984, uropfø-
f. 1924 relse

Åse Hedstrøm (S): "Through" for mezzosopran, basun,
f. 1950 slagtøj, og lydbånd (1983), 1.
opførelse i Danmark
Birgit Colding-Jørgensen, mezzosopran

Karoline Eiriksdottir (Island): "Six Poems from The
Japanese", for mezzo-
sopran, fløjte og cello
Birgit Colding-Jørgensen, mezzosopran

DEBAT:

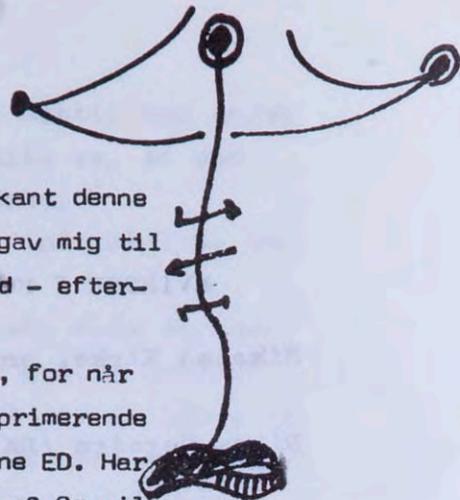
KIM NYT hedder bladet, som havnede på min sengekant denne lørdag morgen, hvor jeg havde god tid - og jeg gav mig til at læse. Det gik der en lille halv times tid med - efterfulgt af en snigende afmagtsfølelse.

Et eller andet sted i mig voksede et oprør frem, for når jeg skal være helt ærlig, syntes jeg det var deprimerende læsning. Specielt artiklerne under forbogstaverne ED. Har denne kvinde ikke både et fornavn og et efternavn? Og vil hun ikke gerne gå fuldt ind for, hvad hun har skrevet?

I den første artikel søges et kvindeligt forbillede. Der stilles en masse spørgsmål, efterfulgt af historien om ED's musikteoretiske og kompositoriske studier. Og dette er naturligt nok historien om alle kriserne - lidelseshistorien om alt det gruelige onde der skal gås igennem, og som kendetegner enhver udvikling før et højt idealistisk mål er nået.

Men har mandlige "store" komponister, som vi læser om i musikhistorien ikke også haft deres at slås med? Ingen er kommet gennem et livsforløb, som har resulteret i nyskabende kunstneriske udfoldelser uden problemer. At komponere musik er at arbejde og eksperimentere med sine skabende evner, men det er samtidig et håndværk, som skal læres, og som kræver tid og kræfter investeret i intense studier af rytmiske, melodiske og harmoniske forhold. Detril kommer så instrumentationen, kendskabet til instrumenterne - deres klang og notation.

Det som jeg har brug for at læse om, er ikke alle de negative og frustrerede forhold i og omkring det at være komponist og samtidig (tilfældigvis) kvinde. Vores virkelighed ER, at der er meget få kvindelige komponister. Det der er spændende idag, er hvordan vi forandrer denne virkelighed, for jeg tror nemlig ikke det kan gøres ved fortsat at bekræfte hinanden i diskussioner om mandlige hormoner, konkurrencebetingelserne og et krav om kvindelige forbilleder.

Bittersøde bemærkninger om noble herrer, der garnerer sig med smukke kvinder, og forargelsen over at de kvindelige komponister ikke bliver nævnt, kan vi heller ikke bruge til noget. Jeg synes, det er spændende, at der bliver forsket i de oversete kvindelige kunstneriske udfoldelser gennem tiderne, men min virkelighed er her og nu, og jeg har erfaret, at hvis man bruger tiden til at begræde mine forsøstres elendighed og dernæst lader analyser og filosoferen sluge den næste tid der måtte være til rådighed for selv at udfolde mig kompositorisk - ja så gik den dag !!! Og jeg fik intet skrevet !!!

Hvert enkelt menneske kvinde som mand må igennem hele livet træffe en række afgørende beslutninger om hvad hun/han vil bruge sit liv til. Døgnet har hver gang disse berømte 24 timer, som kommer igen og igen og de indeholder en lang række af muligheder, som der nødvendigvis må tages stilling til.

KIM NYT hedder bladet, og det nye må være, at vi giver os i kast med at berette om alle de ting, som lykkes og som er positive og pejer fremad mod et musikliv og et musikmiljø, hvor mange flere kvinder lægger de sure og forurettede miner væk og giver sig i kast med at administrere de "ubrugte evner". Vi må begynde at finde årsagerne til at der ikke SKER noget også inde i os selv. Samfundet og dets kønsrollemønstre er efterhånden blevet endevendt af kvindeforskere så længe, at hver enkelt kvinde må tage sin egen situation op til overvejelse og lave sig et handlingsprogram ud fra denne. Identifikationsmodeller er naturligvis befordrende at have, men også farlige fordi de ofte medfører, at man begynder at spille en andens livsrolle ud istedet for ens egen.

Vi skal stille krav om at blive hørt, og vi skal forlange at blive undervist af gode lærere. Men vi skal samtidig vide, at intet kommer af sig selv og at enhver dygtiggørelse og opsamling af viden kræver en indsats, som består af investeret tid og et åbent sind, som er villig til at forandre fejlagtige teorier om, hvordan tingene hænger sammen.

Jeg startede med at studere musik på universitetet, og læste der i 6 år, før jeg besluttede mig for at spille saxofon og studere jazz-teori og komposition. Da jeg for ca. 10 år siden begyndte at komponere for alvor, havde jeg en ide om, at hvis jeg lærte for meget teori, ville min musik komme til at lyde som alle de andres i denne genre. Men dette har langt fra vist sig at holde stik, og jeg må nu erkende, at jo større viden og indsigt i den musikteoretiske verden - jo større frihed til at udtrykke sig klart og præcist.

Til ED's udelukkelse af den rytmiske musik, som tilsyneladende har flere kvindelige forbilleder og flere kvindelige komponister, fordi der arbejdes mere kollektivt, vil jeg komme med flg. kommentar: Dette skyldes i lige så høj grad at, at det musikteoretiske materiale, der arbejdes med under en sådan udfoldelse ikke tilnærmelsesvis har den samme sværhedsgrad, som det der arbejdes med inden for moderne kompositionsmusik på et konservatorium.

Der er et socialt miljø omkring den rytmiske musik, som i langt højere grad lægger vægt på det personlige udtryk - og selve det teoretiske og intellektuelle aspekt af musikken er trådt i baggrunden. Det er med andre ord musik, som er let tilgængelig for øret så vel som i den teknisk instrumentale del af den.

Dette gør den imidlertid ikke mindreværdig.

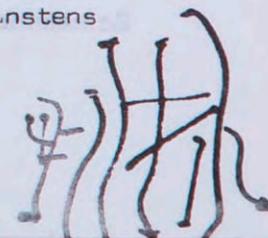
Jeg tror, at den skabende kunstners største problem er, at selve processen foregår og nødvendigvis må foregå i ensomhed. Og det at være alene med sig selv og dermed blive sin egen autoritet er hårdt og krævende. Kvinder bliver opdraget til at føle deres menneskeværld ved at gøre noget for andre. Det er os, der skal føde børnene og sørge for amningen i den første tid, og vi bliver på denne måde påtvunget et andet menneskes selskab og oplever vor tilstedeværelse som uundværlig. Denne følelse af at være uundværlig forplanter sig til mange andre menneskelige relationer - og det at være alene og koncentreret om sin egen udvikling og dermed indlæring af nyt stof og opdagelse af egne talenter er behæftet med megen tvivl og angst for om det nu overhovedet kan lade sig gøre.

Den støtte, opbakning og bekræftigelse der ligger i at være sammen med andre mennesker skal danne grobund for en tro på sig selv og sin ret til at turde og ville udtrykke sig gennem f. ex. det at komponere musik. Men ingen må forvente at selve arbejdet kan udføres af andre end den, der har ideerne.

Hvad synes jeg så om den ide, som ED slutter sin første artikel med: at søge efter en kvindelig komponist, som kan give undervisning til andre kvinder - og opfordringen til at få kvindelige komponister til at skrive om deres erfaringer med at komponere. Jo - den synes jeg godt om, men jeg kan ikke se, hvorfor dette skulle være en opgave for Ligestillingsrådet. Og jeg vil opfordre ED til at være den første til at berette om sine oplevelser med at komponere. Vel at mærke de positive oplevelser og følelser, som rører sig i en, når man hører sin egen musik blive spillet - om selve den uafhængige skabelsesproces - om glæden ved et godt udført stykke arbejde - om de indre overvejelser - om hvordan beslutningerne bliver taget og kommer til udførelse - om hvor lang tid der går - om hvordan tvivlen bliver nedbrudt og troen på at dette er godt nok bryder frem - om hvor inspirationen kommer fra (ikke så meget om hvilket køn der har skrevet, men om selve tonerne, opbygningen, formen, instrumenternes klang) - om selvdisciplinen og hvordan den opbygges - om erfaringer der gøres og bruges - om miljøet og mulighederne - om økonomien og "the survival" - om hvordan og hvornår arbejdsroen indfinder sig.

Desværre tror jeg ikke, så mange vil efterkomme min opfordring. For har man valgt at udtrykke sig gennem et tone sprog, er det måske netop fordi det med at skrive ord og formulere sætninger ikke har den store interesse. Jeg vil derfor opfordre de af KIM NYTs medarbejdere, der er journalistisk interesserede til at tage nogle interviews med kvindelige komponister, således at andre derigennem kan læse om erfaringer udi tonekunstens verden.

Personligt vil jeg hellere skrive et stykke musik end fortsætte her ved skrivemaskinen, og så vil jeg slutte med at takke ED for den tankevækkende provokation, som hendes artikler bragte. De fik mig jo hen til skrivemaskinen for et stykke tid! Og det var opmuntrende at læse om Gudrun Lunds aktiviteter i USA, og at koncertudvalget fungerer, så der faktisk SKER noget.

Hanne Rømer

Båndværkstedet

Tove Krag og Sidsel Aas Mortensen har produceret en times udsendelse om de kvindelige komponister og musikere. I udsendelsen blev Diana Pereira og Marilyn Mazur interviewet og fortalte om sig selv om sin syn på kvindemusik.

Udsendelsen fik en meget positiv anmeldelse af Rosa Krotoschinsky i "Politiken", som slutter med: "Det var på flere planer en givende radio-udsendelse. Den kunne man godt have reklameret for efter svensk mønster. Men foreløbig må vi vel nøjes med at bede om genudsendelse. Også i P2's fortræffelige musikkanal".

Vi må håbe, at anmelderens bøn bliver hørt - og at rygter når Peter Filtenborg "vor mand i radio". /Det er KIM's uge i radio, jeg hentyder til..../

UDSALG

Hos Fona på Vimmelskaftet kunne man under udsalget (og kan måske stadig) købe "Schumanns samtlige klavertrioer med Beaux Arts Trioen" til 119 kr.

Da annoncen ikke oplyser nærmere om komponisten, skal vi fortælle, at der er tale om klavertrioer af Clara Schumann (op. 17) og Robert Schumann (op. 63, 80 og 110).

Et kort svar til Hanne Rømer ...

Først vil jeg løfte sløret (jeg havde ærlig talt ikke mærket, at jeg havde et) og bekende, at mit fulde navn lyder Ewa Dabrowska, og at jeg er medredaktør for KIM-NYT. Da mit navn står på bladets bagside anså jeg det for unødvendigt at skrive det igen unde minde indslæg, som jeg derfor underskrev med initialer. Måske er det en misforstået blufærdighed, som drev mig til at "skjule" sig unde to bogstaver - en mand ville måske være mindre betænkelig....

Jeg er helt klar over mange kvinders, deriblandt Hanne Rømers imponerende resultater inden for det danske musikliv, jeg er også enig med hende om, at det ville virke opmuntrende for mange at skrive om de positive resultater. Men jeg kan ikke lade være med at tænke på de negative træk ved billedet. Udelukker vi dem, vil vi lyve for os selv og ende med at danne en lille gruppe af sammenspiste, som uddeler hinanden positive klap og havner i en falsk optimistisk stemning. På den anden side skal det hele heller ikke være de negative alene - de to indstillinger bør præsenteres side om side - men: hvis vi skal være retfærdige, så må vi ikke benægte, at billedet vil være mere sort end lyserødt.

En kvinden, som havde succes inden for sit fag, har i et interview svaret på spørgsmålet om, hvad der var henneligheden ved hendes karriere: "Først at glemme alt, hvad der hedder søstersolidaritet. Dernæst at arbejde dobbelt så hårdt som mændene." (citeret efter Berit Ås: "Kvinder i alle lande. En håndbog i frigørelse." Kbh. 1982, s. 79.)

"At arbejde dobbelt så hårdt..." - jo, det kender vi, og det må Hanne Rømer også kunne nikke genkendende til. Og her tænkes ikke på dobbeltarbejde - ude og hjemme - her tænkes udelukkende på det faglige arbejde. Jeg har også altid arbejdet dobbelt så hårdt, som mine mandlige medstuderende - men det er dem, som endte i de gode stillinger, det er dem, som tegner radioens musikprogrammer, dem, som uddeler bevillinger, dem, der er anmeldere. Jeg glemmer ikke, at der findes dygtige kvinder i radioen, og at vi omsider har fået hele to kvindelige musikansmeldere - men jeg ser helheden sådan, som den ser ud idag, 1984.

Det kan være, at jeg igen er lidt for provokerede, men det, det drejer sig om er at nå dertil, hvor kvinder ikke behøver at være dobbelt så dygtige for at få mindre vigtige stillinger end middelmådige mænd, at de ikke længere behøver at bide frustrationer i sig for karriereskyld, at de ikke behøver at vende ryggen til andre kvinder for ikke at blive ildeset af deres mandlige kolleger, som, hvis det modsatte var tilfældet, ville komme med små, sårende bemærkninger, faderlige skulderklap og humoristiske causerier. Tilpasningen - de undertrykte falske våben - kender vi alle. Den er nytteløs. Det, der skal til, er nye strategier, råben højt op og andre ting, som vi, "artige" piger, har lidt svært ved. Tiden er ikke til humoristiske bemærkninger - tiden er til kamp - derfor må vi lære at leve med epiteter som "sortseersker" og "Kassandraer." Men mon Cassandra ikke havde opnået mere, hvis hun havde talt til kvinder!

Den lidt pessimistiske, men dog
fortrøstningsfulde
Ewa Dabrowska

Nyheder:

Gudrun Lunds stykke "Sorrow" bliver opført af Radiokoret under ledelse af John Høybye den 15. oktober kl. 20.00 i Holmens Kirke. Koncerten er en Radiokonzert og transmitteres direkte.

En kvindelig komponist under Berliner Festwochen 84.

Grete von Zieritz får uopført to værker under Berliner Festwochen (4.9. - 2.10. 84), begge bestillingsværker: den 12. september spiller Philharmonisches Orchester Berlin under ledelse af Arturo Tamayo "Concertino for Klarinette, Horn, Fagott und Streichquintett", og den 21. september spiller Filharmonia Pomorska under ledelse af Tomasz Bugaj "Zigeunerkoncert".

DUT's Børnemusikuge nr.6

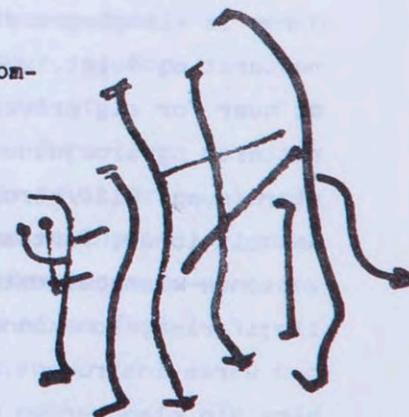
Finder sted fra den 15. til den 20. oktober, på Konservatoriet. Gratis deltagelse.

Der kører 4 projekter, den ene arbejder med Per Nørsgaards "Fra 6 til 20" (titlen går på antal af deltagere og deres alder), og den ledes af Ivan Hansen, til hvem man skal melde sin deltagelse.

Birgitte Alsted kører to projekter i kollektiv komposition: 1. hold på 6 i alderen 5-8
2. hold i alderen fra 9-ca.30

Tilmeldning skriftligt til Birgitte Alsted%
Bagerstræde 3,4.tv.
1617 Kbhn. V

inden den 9. oktober med oplysning om:
- alderen, navn, adresse, tlf,
instrument, og hvor længe man har spillet

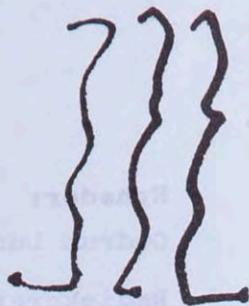

KVINDE - KLINGE - KLANG

Grevinde Danner huset i København var i juni i år rammen om Kvindemusikstævne 84. Hele det store, gamle hus var fyldt med kvinder, der gik til instrumenterne i en sådan grad, at de tykke mure og de slidte trapper måtte knirke af begejstring. Grevinden gav sig hen og gyngede med på de kvindelige rytmer. Og hun morede sig tilsyneladende ganske godt.

Sådan tog kvindemusikstævnet huset i sin favn, og det kom der en hel masse musik ud af. Men også en del mere. Kvindemusikstævnet skabte ikke blot rytmer, melodier og samspil, men også samvær, nærver og styrkelse af den kvindelige identitet. Kvindemusikstævnet er nemlig ikke kun et musikstævne, hvor kvinder spiller sammen. Det er samtidig et stævne, hvor kvindelig bevidsthed sætter sig igennem indholdsmæssigt i musik, i omgangsformer, i pædagogik. For andre end stavnets deltagere lyder dette måske som en lidt for abstrakt påstand. Så jeg skal prøve at konkretisere ved at beskrive mine egne erfaringer som deltager på et af Kvindemusikstavnets mange workshop- forløb.

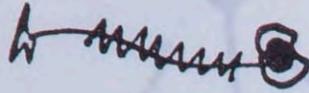
Jeg deltog i en workshop, hvor hovedtemaet var klang. Lederen af denne workshop var Chris Poole, og deltagerne en stor blandet flok fløjte- og saxofonspillere. Sammen søgte vi at nærme os klangbegrebet fra mange sider af. Der blev eksperimenteret og malet lydtaepter i alle tænkelige farver. Sammen og hver for sig prøvede vi os frem med forskellige klangkarakterer og arbejdede f.ex. med lydbegreberne : åben/lukket, stærk/svag, Blid/hård, flydende/fast, og drog således vore associationer, fantasi og drømme med ind i billedet. Via voksende klangbevidsthed skabte vi stemningsbilleder og handlingsforløb, som kunne forbinde os selv og vor verden direkte med vores instrument og dets muligheder. Under dette arbejde blev min klangverden um delig meget større - og så udpræget mere kvindelig! For det var jo mit jeg og netop min kvinde-

lige bevidsthed, som her var skabende - sammen med alle de andre. Der var virkelig tale om samspil i en helt anden forstand, end jeg nogensinde har oplevet i den mandsmusikverden, hvor præstationsjag og forudfattede værdisæt så ofte hæmmer musikkens frie andedræt og puls. Vi søgte at spille som os selv, og fordi vi virkelig lyttede til hinanden blev musikken ikke kun et kaotisk lydvirvar, men derimod en levende organisme fuld af underfundigheder. Workshoppen havde ikke til formål at lære os forudbestemte eller fastlagte teknikker, så vi senere kunne mile vor kunnen herudfra. Derimod var det vigtigste selve skabelsesprocessen og klangbevidstgørelsen. Hermed mener jeg, denne workshop adskiller sig indholdsmæssigt afgørende fra herskende praksis i mandsmusikverdenen. At der var tale om en kvindeworkshop satte også sit præg på arbejdsformen. Vigtigst var det, at vi sammen skulle opdage klangen og herudfra skabe lyd, der senere kunne blive til vor musik. Uvæsentlig var individuelle præstationer og etablering af rangorden. Det lykkedes at skabe en stemning af afslappet munterhed uden understrøm af kold konkurrencementalitet. Det kunne lade sig gøre fordi alle workshopdeltagerne var kvinder, og fordi undervisningsformen var kvindebevidst tilrettelagt. Jeg synes, mine oplevelser fra klangworkshoppen fortæller noget om, hvor vigtigt det er, at kvinder sammen udvikler sig musikalsk. For samværet kan give den tryghed og inspiration samt gå-på-mod, der skal til for at kvinder tager musikken i egen hånd og sætter gang i udviklingen af en feministisk musikkultur.

Jeg glæder mig til Kvindemusikstævne 85 !

Inge Kongsgård Hansen.

ACCORDEON

Gunne Lykke Gorel, 12 år, accordeonspiller og medlem af KIM, har i sommer (ur)opført egne kompositioner - og andres - på Dansk Harmonika-, Spillemands- og Bluegrass Træf 1984 i Ringe samt ved en digt og musik aften hos "Ulla Keramik" i Bagenkop.

Held og lykke videre frem, Gunne!

FRA AK, FRAU UND MUSIK:

Den tyske arbejdskreds for kvinder og musik er ved at planlægge et symposium om kvindens stilling i musikerhverv med hovedvægt på orkestret, som sandsynligvis kommer til at finde sted på universitetet i Oldenburg fra 16. til 19. maj 1985.

Ligeledes sandsynligvis kommer arbejdskredsens udstilling om kvinder og musik til at blive vist på Frankfurter Stadtbibliothek i februar/marts 1985. Arbejdskredsen offentliggør endvidere (det andet) programudkast til en kvindemusik festival i Köln i dagene 7., 8. og 9. december 1984. Udkastet ser meget spændende ud, bl. a. klanginstallation af Christina Kubisch, jazz basunkvartet fra New York, ny musik af Alexander, Firsowa, Sikora, Hölszky, Pagh-Paan, Crawford, Arho, Oliveros, Henderson o. m. fl., foredrag om Hildegard af Bingen, nyt musikteater, kirkekoncert, live-elektronik og FEST.

Kontaktkvinder til festivalen, der som arbejdstitel har "Frauen in der avantgarde", er:

Gisela Gronemeyer, Ottostr. 46, 5000 Köln 30 (tlf: 0221 550 29 39) og Deborah Richards, Am Meiler 2, 5060 Bergisch Gladbach 1 (tlf: 02204 62 515).

GEDOK

indkalder bidrag til sin 8. internationale konkurrence for kvindelige komponister. Frist for indsendelse af kompositioner: februar 1985. Nærmere oplysninger fås hos: GEDOK, Gemeinschaft der Künstlerinnen und Kunstfreunde, Mannheim-Ludwigshafen, Leibnizstrasse 21, D-6800 Mannheim, tlf. 0621/444153.

I Norsk Musikk Tidsskrift juni 1984 skriver Elisabeth Klein om "Kongress i Mexico City: Kvinner i musikken" - der er tydeligt nok utroligt mange oplevelser og historier gemt i et sådant arrangement i et så fremmed land! Det er meget spændende og fyldt med humor!

VOR TIDS KVINDELIGE KOMPONISTER.

Der er skrevet en hel del om vor tids mandlige-, men forsvindende lidt om vor tids kvindelige komponister. Derfor kan det måske være interessant at se hvad kvinderne har skabt siden 1950. Denne beretning bliver næppe fyldestgørende da den kun omhandler de værker som jeg har haft anledning til at høre - eller som jeg selv har fremført - og som har gjort indtryk på mig.

Første gang jeg blev konfronteret med kvinders musik var i Storbritannien, det var i midten af 60-årene at jeg hørte værker af

Thea Musgrave, hun er født i 1928, studerede musik ved University of Edinburgh og siden komposition med Nadja Boulanger i Paris. Hendes Monologue for Piano er i særklasse og er et af de bedste værker jeg har mødt. Five er også Bratskoncert (1973), Space Play (1974) som er en koncert for 9 instrumenter: Fl. ob. clar. fag. violin b. cello og kontrabas. Orfeo for fløjte (1975) med pre-recorded tape er komponeret til James Galway. Hendes dramatiske værker: The Voice of Ariadne, og Mary, Queen of Scotts må heller ikke glemmes.

Elisabeth Lutyens (1906-1983) er en anden stor komponist fra de britiske øer. Hun har allerede sidst i 30-årene skabt sit eget serielle system. Af klaverværker lægger man mærke til: Piano e Forte op. 43, (1958), Five Bagatelles for Piano op. 49, (1962), Helix for Piano 4 hands op. 67 nr. 2, (1969) og Plenum I for Piano op 87, (1972). Hun var særdeles produktiv i alle genrer og hun har og-

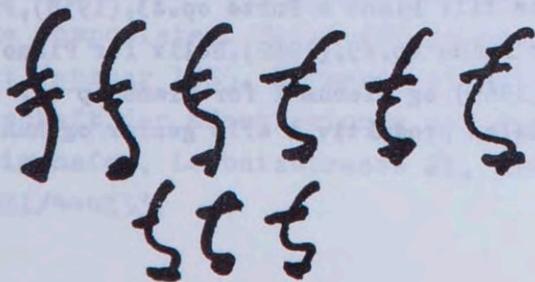
så skrevet librettoen til : 'Time off ? - Not a ghost of a chance, dette sceneværk blev uhyre populært i New Opera Company's fremførelse.

Nicola LeFanu (1947) hører til den yngre britiske generation. Hun har studeret bl.a. med Egon Wellesz og Petrassi. Chiaroscuro for Piano (1969) er et aldeles velformuleret værk og ligger fint for instrumentet. Ellers har hun kammermusik og sceneværker. Af det sidst nævnte vil bemærke: Antiworld (1972) for en danser, sopran, bariton, altfløjte, klarinet og slagstøj.

Nancy Van de Vate (USA-Jakarta) har grundlagt The International League of Women Composers. Hun hører også til de meget produktive komponister. Orkesterværker, kammermusik for strygere, træblæsere, messingblæsere, sange med klaver, 2 klaversonater, 9 preludier for klaver, så værker for cembalo, er på hendes værkliste.

Ruth Schonthal (USA) har studeret komposition med Manuel M. Ponce i Mexico-City og med Hindemith ved Yale University. Hun har en meget fin : Sonata Breve for Piano (1973) ellers pædagogisk musik for klaver, kammermusik i stort udvalg, orkesterværker og en opera: The Courtship of Camilla, det er en enakter (1979-80)

Ann Carr-Boyd (Australia) har studeret ved University Sidney og derefter komposition med Alexander Goehr. Hun har brugt forskellige stilarter i sine værker, fra 12-to-system til jazz. Af hendes produktion vil man lægge mærke til 3 store orkesterværker (et af dem er en Symphony i 3 satser), vokale- og kammermusikværker. For klaver pædagogiske små stykker fra begyndelsen til middelstadiet.

Julia Stilman (Argentina) er en interessant personlighed. Uddannelse i USA, senere studier med Messiaen og Gunther Schuller. Hun lever nu i Paris. Hun har modtaget UNESCO-prisen i 1981. Hendes Barcarola, (cantate antiphonale) er for stemmer, instrumenter og kor. Hun har selv skrevet teksten efter et digt af Pablo Neruda, værket er helt enestående, det forener en fantastisk klangsans med poetisk følsomhed. Værket er fra 1973 og er revideret i-82. Til den reviderede udgave har en USA-koreograf Carolin Carlson danset Barcarolaen ved Festival La Rochelle 84. Nævnes må hendes sonate for klaver, som hedder Visiones og Woodwind Quintet, begge er meget fine værker.

Vesttyskland:

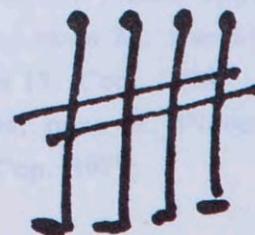
Siegrid Ernst gjorde sig bemærket i Mexico-City med en duo for klaver (den ene pianist spiller på tangenterne, den anden på strengene) Titlen er: Quatro mani: Dentro e furore. Foruden dette værk, var hendes Haiku-sange for en dyb stemme, brats og klaver høreværdige.

Alice Samter har humoristisk sans. Sketch for 2 træblæsere og slagstøj var virkelig morsom.

Erika Wolf har en storslået Credo for kor, komponeret til Martin Luthers 500-års dag.

Alida Vázquez (Mexico) gjorde stort indtryk med et sceneværk: Danzas de la Vida y de la Muerte for electronic tape og 2 danserinder, ikke mindst p.gr.a. fascinerende dans og fantastiske belysnings effekter.

Rosa Garaieb de Sayeg (Mexico) har en hel del gode værker, bl.a. Pieza Ciclica, Scriabiniana, begge for klaver, Sonata para violin y piano og Cancion para soprano y piano.

-Luiza Ozaita (spansk) har rytmisk markante værker for klaver: Irurak-Bat, og Tema con 10 Variazioni

Haruna Miyake (Japan) har studeret med Perzichetti, har en fin klaversonate, Poem for String Quartet og en klaverkoncert.

Shulamit Ran (Israel) har komponeret en klaverkoncert som 14-årig og uropført den med New York Philharmonic i 1963. Hendes Hyberbolea for Piano er meget velskrevet.

Til sidst de skandinaviske komponister, de og deres værker burde jo være velkendt, de har også både store og mindre værker og da oplysninger kan indhentes i de respektive landes musikinformationer nøjes jeg kun med navne.

Danmark: Birgitte Alsted, Gudrun Lund, Else Marie Pade
Diana Pereira.

Island: Karoline Eirisdottir

Norge: Ruth Bakke, Åse Hedstrøm, Anna Jastrzebska,
Cecilie Ore, Synne Skouen, Maj Sønstevoold,
Anne Marie Ørbeck.

Sverige: Kerstin Jeppsson, Carin Malmlöf-Forsling,
Dorcas Norre.

Det var jo en del komponister og værker og formentlig langt flere som man ikke har kendskab til. Forhåbentlig vil denne lille beretning af live den mythe at kvinder ikke kan komponere.

Handwritten notes:
17. 11. 1984
30-7-87

Nyt i KIMs arkiv.

Aleotti, Vittoria (c. 1574-1646)
Baciai per haver vita. Blandet kor a capella.

- -. Hor che la vaga aurora. Blandet kor a capella.

Alexandra, Liana f. 1947
Consonances III pour orgue solo. Komponeret 1979.

- -. Sonata pentru flaut solo

Bacewicz, Grazyna (1909-69)
10 etiud. For klaver. Cop. 1958.

--. Quartetto per 4 violini. Partitur + stemmer. Cop. 1950.

Backes, Lotte f. 1901
Fantasia de ascensione domini. For orgel. Cop. 1973.

Bakke, Ruth f. 1947
Chromocumuli. For orkester. Partitur. Komponeret 1972.

Bondo, Mathilde f. 1956
Jeg vil vende tilbage. Sang med becifring.

Brüel, Rebecca f. 1952
Asfaltballet. Sang med becifring.

Brüel, Sanne f. 1952
Første gang. Sang med becifring.

--. Krisens danse macabre. Sang med becifring.

Fontyn, Jacqueline f. 1930
Agami pour trompette et piano. Spillepartitur. Cop. 1977.

- -. Ballade pour piano. Komponeret 1963.

- -. Intermezzo per arpa solo. Komponeret 1973-74.

Hoydal, Annika f. 1945
Dråben. Sang med becifring.

- -. Mit eget land. Sang med becifring.

Knorr, Marianne f. 1949
Når jeg engang blir voksen. Sang med becifring.

Linnet, Anne f. 1953
Hundred år. Sang med becifring.

Moe, Benna (1897-1983)
Dolly vals, opus 3. For klaver.

- -. Hybris. Ballet. Udgave for klaver. Cop. 1930.

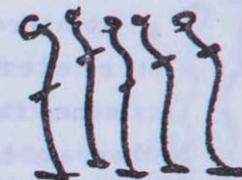
- -. 3 instruktive etuder for piano, opus 6.

- -. Orphée-Marschen, opus 32. For klaver. Cop. 1946.

- -. På børnebal, opus 13. Cop. 1926.

- -. Festival Polonaise, opus 15. Pianoforte-duet. Cop. 1928.

Cantilena för orgel. Cop. 1977.

Moe, Benna

Koncert-suite för orgel. Cop. 1981.

- -. Fyra andliga sånger. För sång & piano. Cop. 1944.

- -. Vort fædreland, opus 20:1. For mandskvartet. Cop. 1937.

- -. Valse d'amour af baletten Hybris. Orkestermateriale.

Osiander, Irene (1903-1980)

Quartet für 2 Violinen, Bratsche und Cello, opus 65.

Partitur og stemmer. 1961.

Rasmussen, Pia

Forårs funk. Melodistemme med becifring.

Sehested, Hilda (1858-1936)

Suite for klarinet, violoncel og klaver. Stemmer. 1920.

Sørensen, Lis f. 1955

Livets efterår. Sang med becifring.

Wagner Smitt, Christina f. 1956

Etüde for klaver, opus 30. 1984

- -. Romance for violin og klaver. 1983-84.

Litteratur

Litzmann, B.: Clara Schumann. Bind 1-3. Leipzig, 1920.

Nathansen, Louise og Nancy Neukirch: Fra kulissen til scenen. 55 sider. Musikhistorieopgave, 1984.

Petersen, Elly: Colette Magny og protestsang i Frankrig 1960 - ca. 1980. 289 sider. Speciale Kbh. Universitet, 1984.

Storm-Jørgensen, Lise: Kvindelige komponisters vilkår gennem flere hundrede år samt en focusering på den nulevende danske komponist Gudrun: Lunds kompositoriske virksomhed. 104 sider. Speciale, Kbh. Universitet, 1984.

Lyd

Boulangier, Lili (1893-1918)

Clairieres dans le ciel. 1914. Paulina Stark, sopran.

- -. Korværker. Elisabeth Brasseur koret.

Bruland, Inge

Samspil 27. 1. 83 med

: Præsentation af KIM.

Jeg spiller for at føle mig levende. Om tre kvinder som komponerer og spiller. Produceret fra Båndværkstedet af Tove Krag og Sidsel Aas Mortensen. Udsendt 10. 7. 84.

Dannerkulturfestival januar 1984: Danmarks Radios Musiknyt 20. 1. 84 - bl. a. om Anne Kirstine Nielsens sangworkshop.

Kvindemusikstævnernes fremtid. Oplæg ved Chris Poole + diskussion i Dannerhuset 27. 5. 84.

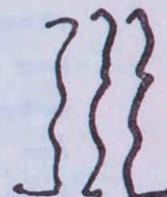
Sange af Josephine Lang (1815-1880), Fanny Mendelssohn (1805-47) og Clara Schumann (1819-96), Katherine Ciesinski.

Et stykke total kvindkunst -

I Galleri Marius i København fandt en usædvanlig udstilling sted: Ann Susans "Heksekedel" med musik af Birgitte Alsted. Det var en stor oplevelse at komme ind i et rum, som bestod af opstillinger lavet udelukkende af køkkenaffald, men som samtidigt var så smukt og æstetisk. Der var hængende mobiler af kulørte glasskår, af kaffeposer, af forskellige emballager, relieffer af plastbakker og beholdere, og alt dette blev endnu mere forvandlet, når forskellige farvebilleder kastedes på væggene fra forskellige sider, og når Birgitte Alsteds musik satte en ny dimension til.

Udover den båndindspillede musik gav de "Musikalske gæster" (som de blev kaldt) nogle performances hver fredag og lørdag i den periode, udstillingen varede (fra den 12. juli til den 2. august). Her mervirkede Birgitte Alsted selv på violin, Karl Antz: sang og Poul Valjean agerede kokken (og fik stegt ganske velmagende frikadeller, som han delte med de nysgerrige tilhørere). Den på båndet indspillede musik bestod af nogle konkrete lyde (opvask- og stegelyde) bearbejdede i studio. Dertil kom den stærk ekspressive sangimprovisation af Karl Antz (som først sang sammenrullet på gulvet, for bagefter at rejse sig langsomt til en slags korsfastelse og til sidst rulle sig ned igen), en improviseret violinmusik (Birgitte Alsted i tjenestepigemunderingen!) og den uanfægtede kok, som langsomt celebrerede sine frikadeller: alt dette gav store, surrealistiske effekter, som gav stærke oplevelse af flere dimensioner. Skam, at det ikke blev oplevet af flere!

Et brev til Dansk Kvindesamfund....

I forbindelse med, at KIM ikke fik støtte fra Kulturministeriet i år, har Marianne Rottbøll skrevet et brev til Dansk Kvindesamfund:

"Jeg skriver til jer på foreningens "Kvinder i Musik" vegne, efter at have læst artiklen "Ingen penge til kvindearbejdet" i Politiken den 14. maj. Jeg forstår bl.a. Dansk Kvindesamfund og flere andre foreninger ikke har fået tilskud fra regeringen i år.

Jeg kan oplyse at foreningen "Kvinder i Musik" står i en lignene situation. Vi har netop fået afslag på en ansøgning til Statens Musikråd om økonomisk støtte - en støtte (5000 kr. årligt) vi har fået de foregående 2 år, og som har haft stor betydning for foreningens arbejde. Vi ser afslaget som en groft nedprioritering og nedvurdering af arbejdet for at forbedre kvinders stilling i kulturlivet.

Skulle I have eller høre om initiativer til en større samlet protest mod den generelle nedprioritering af støtte til vores arbejde, er vi meget interesseret i at blive informeret herom."

Kvinder i rockmusikken:

der er udkommet en bog på svensk om "Kvinnor i rockhistorien: biografiska och diskografiska data om några av de mest betydande kvinnliga artisterna och grupperne från Etta James till Belle Stars." Bogen er på 112 sider og har 116 artikler om enkelt-navne og grupper. Der er 3 sider billeder samt litteraturhenvisninger. Den kan købes direkte fra forfatteren Osten Hedin, Handelsvägen 186/606. 122 38 Enskede, Sverige ved at sende sv. kr. 50,- til Osten Hedin på postgiro 23 76 78-8. KIM har som gave modtaget et eksemplar, som er indgået i arkivet.

Kvindegalleriet, Larsbjørnstræde 5B, har koncert lørdag den 22/9 kl. 20 i forbindelse med udstillingen "Egypt visual songs" af Kirsten Johnsen. Lotte Anker, Lise Dynesen og Marilyn Mazur spiller space music.

KONGRES:

Den 4. internationale kongres for kvinder og musik finder sted i Paris i dagene 25. - 28. oktober.

KIM bliver repræsenteret under kongressen med en rundbords-session med efterfølgende koncert fredag den 26. oktober kl. 19 i Théâtre du Rond-Point. Her skal vi snakke om kvinder og musik i Danmark, og Birgit Colting-Jørgensen synger - akkompagneret af Ewa Dabrowska - sange af nulevende og historiske danske kvindelige komponister.

Endvidere skal grupperne Ishtar og Funk des Femmes spille - og muligvis også duoen Hanne Rømer/Marietta Wandall. Tidspunkterne herfor ligger endnu ikke fast. Elisabeth Klein, som har spillet ved samtlige hidtidige kongresser (New York, Los Angeles og Mexico City), og som har et stort repertoire af musik af kvindelige komponister, er selvskreven som koncertgiver også i Paris og spiller den 26. oktober kl. 18 i Centre Georges-Pompidou.

Også andre KIM medlemmer end dem, der deltager aktivt i kongressen, rejser til Paris for at overvære de mange internationale musikalske kvindeaktiviteter.

En gruppe KIM-medlemmer rejser til Paris søndag den 21. oktober om eftermiddagen fra København med DSB (week-end tur program). Andre kommer sandsynligvis til at tage nattoget onsdag 24. oktober fra København. Prisen for rejse (med liggevogn) og 6 overnatninger (dobbeltværelse) bliver 1994 kr. og med 3 overnatninger 1514 kr. De KIM-medlemmer, der har lyst til og mulighed for at tage med, kan ringe til mig og få en tilmeldingsblanket (kongresgebyr: 100 F).

Inge Bruland (02)978765

KIM-NYTs redaktion:

Inge Bruland (ansvarsh.)
Ewa Dabrowska
Inge Kongsgård Hansen
Grethe Holmen
Ruth Jacobsen (tegner)

Adresse: c/o Inge Bruland, Musikvidenskabeligt
Institut, Klerkegade 2, 1308 København K.

Indlæg til KIM-NYT og kommentarer til og om blade
vil være meget velkomne og skal være skrevet på
maskine, med sort farvebånd, spaltebredde: ca
13 cm., med sort farvebånd, spaltebredde: ca
siden: ca 35. med sort farvebånd, spaltebredde: ca
Deadline for KIM-NYT nr. 4: 15. november 1984.

Distribution: Sys Matthiesen, Elboparken 24, Pjedste
7000 Frede ricia (05) 954369

Indhold i KIM-NYT nr. 3:

Leder, Kvinder og anmeldere	s.	2
Koncert under de Nordiske Musikdage	s.	7
Debat	s.	8
Båndværkstedet	s.	12
Udsalg	s.	12
Debat, fortsat	s.	13
Nyheder	s.	15
Grethe von Zieritz under Berliner Festwochen 84	s.	15
DUT's børnemusikuge	s.	15
Kvinde-klinge-klang	s.	16
Accordeon	s.	18
Fra AK, Frau und Musik	s.	18
Gedok	s.	18
Fra Norsk Musikktidsskrift	s.	19
Vor tids kvindelige komponister	s.	19
Nyt i KIM's arkiv	s.	23
Et stykke total kvindekunst	s.	25
Et brev til Dansk Kvindesamfund	s.	26
Kvinder i rockmusikken	s.	26
Kvindegalleriet	s.	27
Kongres	s.	27